

MEMORIA ANTIQUITATIS

SITUS, AC REGIMINIS ASCULI DAUNIAE, CUI ACCREDIT SERIES SUORUM

EPISCOPORUM USQUE AD ANNUM 1853

Asculum Satrianum Apuliae Urbs ex antiquioribus Dauniae, nunc *Capitanata*, temporali dominio Serenissimi Principis Ferdinandi II.

Utriusque Siciliae Regis subiecta, ad Appennini radices posita est, non longe ab antiqua diruta Herdonea quae a Costante Imperatore in anno 663, excidio patrato, funditus pene deleta remansit. Antiquitus Asculen situm erat inter, quae Neapolim, Bariumque ducit in loco, qui dicitur vulgo *S.Pietro il Piano* supra tre contiguos colles, suam magnitudinem, amplitudinemque extendebat. Hujus rei testimonium praebet plurima antiqua testimonia, et monumenta, variaeque lapides a civibus effossae, quae inter rudera trium Collium adhuc reperiuntur.

Quando vero Asculen, seu Asculum cum additione Satricum appellatum fuit, constans opinio est, in Anno 282 ante Incarnationem Nostri Redemptoris, Qua causa? Scriptores multi multa dicunt, sed veritas latet. Urbs ista celeberrima in antiquis fuit quoad numerum civium, necnon pro victoria in Romanorum exercitu, ac in Pirrum Regem strenue debellantium in valle nunc nomata, *S.Pietro il Piano*. Attamen pluribus Fato obnoxia fuit.

Anno Romae 663 in bello sociali, seu Italico, vel Marsico inter coeteras a conjuratis in Romanam Rempublicam stetisset; hanc ob causam Pompejus Strabo, Magni Pompei Pater, illam obsedit, eamque diuturna obsidione expugnavit.

Ineunte quinto Christi saeculo cum Vandali, Goti, aliique septentrionales populi Italiam invasissent, istae etiam Urbs easdem vicissitudines, et fata, uti caeterae Regni Provinciae Urbes subiectae fuerunt, perplexa est .

Circa vero annum Christi 600 Longobardis Principibus paruit. Hinc anno 905 Graeci hanc Urbem occuparunt. At anno 1041 Nostrae Salutis a Normannis capta, primum a Gulielmo, deinde a Roberto Guiscardo possessa fuit.

Interim Abilgardus Comes ivit super Trojam, et fugavit Boamundum filium Roberti, et obsedit, et coepit Asculum, sed iterum Robertus recuperavit. Memoriae traditum est etiam, dum preafatus Robertus Dalmatiam peteret, ut illis populis bellum inferret, Rogerius ejus filius Asulanensem populum rebellatum ire suspicatus, urbem obsedit, eamque captam suis militibus diripiendam reliquit, qui injustis flammis a fundamentis etiam perdiderunt. Postmodum idem Rogerius in Anno 1111 hanc urbem reaedificavit; quamvis non eadem forma, et magnitudine, quae ei primitus inerat, et in uno colle non longe ab urbe ubi nunc sita est.

Anno 1456 die quita Decembris a vehementi terraemota pene tota a fundamentis

deleta fuit, ita ut Cives eam reliquerunt, et novam urbem in valle antiquiorum trium Collium aedificarunt, ubi nunc cospicitur.

In Anno 1656 dira peste affecta, ex 6000 civibus, pene mille superstites extiterunt.

Anno 1851 die XIV° Augusti maximo terraemotu urbs conquassata est, dum Melphien eum aliis locis circumstantibus deleta fuerunt.

Civitas autem Asculun cuidam primum in Feudum data fuerit, ignoratur. Ex certis tamen monumentis constat, Carolum I. D'Angiò, Giudoni cuidam de Ansellis, seu de Angellis, illam dono dedisse: cui ex ipsius Caroli donatione successit Christophorus d'Aquino . Familias quoque Mariano, Sabrano, et Florentia in Asculanum Territorium imperium exercuisse ex iisdem monumentis liquet. Circa vero Ecclesiae saeculum XV Domus de Ursinis, Principes de Tarenti, illam possedit. At cum Raymundus de Ursinis, ob perduellionis crimen, hanc civitatem amisisset, Ferdinandus II ea Trojanum Caracciolo ducem Melphiensem donavit. Trojano Caracciolo successit Joannes Caracciolo, qui fuit etiam rebellis. Quapropter Carulus V anno 1530 illam Philippo Chalon Principi Arausiensi (Oranges) dono dedit: quo tamen sine haerede vita functo, Civitas ista in Regis potestatem iterum rediit. Transivit postmodum anno 1532 in ditione Antonii Leina, seu Leyva.

Et quidem anno 1602 erat Antonius Asculi princeps. Sed inde aere alieno obrutus, suis lapsus est facultatibus. Fuit denique Asculo Familia de Franchis, Ducatus titulo condecorata. Hinc cum eodem titulo ad Familiam Marrulli pertinebat, ae vi Decreti 2 Augusti 1806 juribus feudalibus abrogatis, ad Regiam ditionem transivit, ae in Familia dicti Marrulli mere titulus remansit, quem nunc habet D. Sebastianus Marrulli filius quondam Trojani.

Quo vero tempore Asculum Lux Evangelica illustraverit, constans, et antiqua traditio est, Asculum Appulum ex illis primis Apuliae urbibus esse, quae ab Apostolicis temporibus Christi fidem amplexae sunt.

Quod autem ad Asculi Episcopos attinet, ex antiquis scriptis manu exaratis, quae olim in tabulario PP. Eremitarum S. Augustini Asculi, quorum Coenobium in anno 1809 die XV° Octobris suppressum fuit, asservabantur, eruitur, hujus Ecclesiae, et Herdoneae primum fuisse S. Photinum Graecum genere, et maxima sanctitate praeditum; quamvis aliud sentit Laurentius Justinianus in suo Lexico Geografico, adnotans Photinum laudatum non Asculi, et Herdoneen Antistitem, sed Beneventi primum extitisse; sed quid mirum? Omnibus patet, primis Ecclesiae saeculis nulli extiterint uno loco, vel unicuique civitati addicti Episcopi, sed Regionarii tantum, et Provinciales, qui huc, illuc cursantes Christi Evangelium disseminarent, Sacra mentaque administrarent; ideoque fidem civibus Herdonei, et Asculi praedicantem, Suorum Antistitem ipsi etiam proclamarunt.

Hisce praemissis, et ex superius observatis tres fuisse huius Civitatis Asculen Cathedrales Ecclesias colligitur. Prima et praecipua, in qua primus sedit Asculanensis, et Herdoniensis Antistes, fuit in pervetusto Asculo, quae S. Leoni Asculi, et Herdonii Episcopo erat dicata, ibique sacra ossa quiescere credendum esse, ac memoriae traditum est anno 668. Asculanenses aequae ac Larinenses Episcopi, Beneventi Suffraganei declarati sunt, dum Catholicae Ecclesiae praeerat S. Vitalianus Papa, et in Beneventi Cathedra sedebat S. Barbatus.

Altera in Asculo per Rogerium reaedificata, quae nomen S. Mariae de Principio praeseferebat. Tertia denique est, quae nunc in novo Asculo conspicitur.

Histaec autem Ecclesia sub nomine S. Mariae de Lione erat antiquitus Fratrum Minorum Conventualium S. Francisci; sed postea anno 1455 ex decreto Callisti Papae III. Fratres transierunt in Coenobium S.Ioannis Baptistae, olim Monialium S. Benedicti; et eorum Ecclesia cum Coenobio sub titulo S. Catherinae Senensis, quod ab Episcopo, et Capitulo fundatum erat, conversum fuit in aedes Episcopales, et Cathedrales sub titulo S.Mariae in Nativitatem, et S.Leonis Asculi, et Herdonii Episcopi; titulus postmodum auctoritate Apostolica confirmatus, sedente in Asculana Cathedra Francisco Antonio Boccarelli, uti constat ex antiquo Instrumento de die I° Maii 1459. Protector principalis Civitatis Asculen multis abhinc annis est S. Potitus Martir Calari Sardiniae Urbe procreatus. (Dagli studi storiografici ed agiografici degli ultimi anni - Mallardo, Capriglione e Mottola- si è giunti ad affermare che S.Potito è un martire locale, pugliese per il Mallardo, di Ordona per il Capriglione, Ascolano per il Mottola). En quomodo Cives tantum Protectorem conclamarunt.

Postquam Antoninus Imperator exquisitis tormentis, ut Christi Fidem disereret, Potitus frustra Romae tentaret, ac aegre ferens etiam partem populi conversionem subverteret, satellitibus, ut illum necarent, quo vellent, commisit: Romae eductus apud Asculum Apuliae Idibus Ianuarii secundo Christi saeculo capite plectitur; cuius corpus a Christianis sepultum; tractu temporis, Tricarici, ineunte saeculo decimo sexto, in Aede Sanctissimae Trinitatis repertum est. Cives Asculani ob memoriam martyrii in corum territorio patrati, in necessitatibus recursum habuerunt apud ipsum, et gratias a Domino obtinuerunt. Proinde eorum Protectorem principalem proclamarunt.

Gregorius vero XVI, Summus Pontifex die 8 Augusti 1837 benigne concessit Indulg.plen.Fidelibus quoque defunctis applicandam omnibus utriusque sexus Christifidelibus vere poenitentibus sacraque communione refectibus qui Cathedralem Ecclesiam Asculanam a primis Vesperis usque ad Solis occasum sequentis diei 14 Ianuarii, festi S.Potiti Martyris devote visitat ibique per aliquod temporis spatium juxta mentem Summi Pontificis pie orant. Statua ejusdem Sancti argentea elaborata in Cathedrali Ecclesia reperitur.

In praefata Cathedrali reverendissimum Capitulum quatuordecim Canonicorum insignae Cappae Magnae deferentium cztat, et inter ipsos sex adnumerantur

Dignitates, nempe Archidiaconus, Cantor, Archipresbyter, animarum curam in ea Dignitate conjunctam, Duo primicerii, Thesaurarius, ultra Poenitentiarius, ac Canonicus Theologus, necnon Canonicus Iure Patronatus Capituli ab Illustrissimo ac Reverendissimo Domino Episcopo Francisco Antonio Punctio fundatus in anno 1706 cum dotatione ducatorum 1400 praevia auctoritate Sacrae Congreg. Concilii. In eo extant item sex Hebdomadarii, ac sex Participantes insignia etiam deferentes. Capitulum a Friderico II, Imperatore die vicesemasexta Decembbris 1220 privilegium obtinuit decimas exigere in territorio Asculen, Candelae, necnon Corneti, seu Corleti.

Insuper Capitulum privilegium in platea Civitatis locum peculiarem adsignatum in mercium venditione habebat.

Privilegium Decimas exigendas a Carolo I D'Angiò die 10 Februarii 1280 confirmatum fuit, uti habetur in memoriis Capitularibus, ac in Regio Registro Neapolitano anni 1301, quod Diploma Imperatoris Friderici II Carolus II D'Angiò Litteris Regiis transcripsit, eique executionem demandavit, ac Iustitiario Provinciae preecepit, ut Decimae super praediis, et bajulationibus Asculi, et Candelae, prout erat consuetum, incessanter Ecclesiae praestarentur.

In anno 1510 pro Decimis super bonis patrimonialibus Civitatis Asculen, ad transactionem Capitulum devenit cum Universitate, ut ipsa in unoquoque anno Capitulo det ducatos 150, uti patet ex Instrumento transactionis de die 27 Junii 1510 a Notario Antonio Palumbo Civitatis Asculen elaborato.

Cathedralis Asculen ad Regium Patronatum pertinebat, uti constat ex Curiae Regiae Cappellaniae Majoris Registris, hisce verbis. "In casu reintegrationis Regii Patronatus in Ecclesiam Cathedram Civitatis Asculi fuisse, et esse Regii juris Patronatus, ac proinde Regalem Coronam reintegrandam esse, prout praesenti sententia reintegratur in jus patronatus predictae Episcopalis Curiae, et Ecclesiae, cum bonis suis omnibus, feudis, Ecclesiis, juribus, redditibus, praeminentiis, privilegiis, ac pertinentiis quibuscumque, et cum jure spectante ad Serenissimum Regem, ejusque in Regno Successores eligendi, et nominandi Episcopum in quolibet casu vacationis, et cum reliquis juribus ad Principem Patronum pertinentibus. Ne forte vero in posterum jura Regia laedantur, describatur dicta Ecclesia in libris Curiae inter caeteras Cathedrales Ecclesias Regii juris Patronatus". Ita Curia pronuntiavit etc.

Seminarium adest, quod Illustrissimus ac Reverendissimus Dominus Josephus Campanile a fundamentis excitavit anno 1744, ac pene labefactatum minis terraemotus 14 Augusti 1851, Illustrissimus, ac Reverendissimus Dominus Leonardus Todisco Grande refecit, nova aucta aula, ac variis picturis, commodisque nobilitavit; necnon in eo novum, pulchrumque coenaculum construxit, et Sacellum alio loco, aliaque forma erexit.

Quamvis in transactis temporibus ab Innocentio X, Pontifice Maximo, ob residentiam paucorum Patrum, ac Laicorum, suppressa remanserunt Coenobia

Patrum Carmelitarum Excalceatorum sub titulo Annunciationis, ac Patrum S.Benedicti nomine *Virginiani* ; in Civitate hac Regularium virorum Coenobia usque ad diem 15 Octobris 1809 tres numerabantur, videlicet, Monasterium Fratrum Eremitarum S.Augustini, fundatum in anno 1300; Monasterium Minorum Conventualium S.Francisci; ac denique Monasterium Minorum Reformatorum S.Francisci.

Nunc in Asculen Civitate existit tantum Coenobium Fratrum Minorum reformatorum, ac memoriae traditum est in anno 1623 die 14 Maji, primam lapidem dicti Coenobii posuit Episcopus Asculi, adsistentes Episcopi Andriae, et Luceriae, necnon principes Asculi, et Andriae cum magno populi concursu.

Extra moenia invenitur in Coenobio olim PP.Eremitarum S.Augustini, supra designatorum, ac in anno 1809 suppresso, Institutum Monialium S.Ligorii habentium curam puellas alumnas intra, et extra educandas, fundatum a Sorore Chatherina Ruggiero, ac regio assensu munitum die 14 Iunii 1845, cura Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Francisci Iavarone Episcopi Asculi, et Ceriniolen.

Adest et honestissimarum puellarum Orphanotrofium sub invocatione S.Iosephi, et S.Teresiae, quod Illustrissimus ac Reverendissimus Dominus Emmanuel de Thomasis fundavit, qui propriis sumptibus primam domum locavit, trecentosque aureos de Mensa Episcopali quotannis doti dedit, regia Sanctione adprobatum sub die 20 Iulii 1797. At anno 1828 die 12 Martii puelle praefatae in derelicto Monasterio PP.Conventualium S.Francisci in anno 1809 suppresso, intraverunt, ab Universitate eis donato. Ob vehementem vero terraemotum de die 14 Augusti 1851 ipsae transierunt in Civitate Ceriniolen in domo dicta *Teresianorum*, usquedum instauratum fuisse dictum Monasterium in Asculen.

Extat insuper Xenodochium, ac plures pietatis Montes, seu Legata Pia, cum onere eleemosynas erogandi, ac orphanas dotandi in unoquoque anno.

Quinque Laicales Congregationes reperiuntur, videlicet Congregatio SS.Sacramenti, Congregatio Sanctae Mariae sub titulo, qui vulgo dicitur *Del Soccorso* in antiqua Ecclesia S.Augustini, olim sub regimine Fratrum Eremitarum, ubi hospitium pro tempore estivo praefati Fratres habebent adnexum. In eadem Ecclesia asservabatur, prout hodie, miraculosissima Imago Beatissimae Mariae Virginis de Misericordia; Congregatio Sanctae Mariae Angelorum, Congregatio sub titulo Purgatorii, Congregatio denique S.Rochi, vel S.Francisci de Paula.

Dioecesis Asculen sex sub se continet Loca, videlicet, Candelam cum numero animarum 5300. Herdonam numero animarum 700, Stornarellam numero animarum 1006. Stornaram numero animarum 700. Carapellam numero animarum 300. Ortam numero animarum 2500.

Praeter Candelam, quinque praedicti Pagi ad Regiam Ditionem pertinent ab

anno 1776, cum Decreto de die 9 Aprilis ejusdem anni, ob suppressionem Sodalitii Jesuitarum vi Bullae Pontificis Clementis XIV.

Iuvat hic adnotare Herdoneam, seu *Ordonia*, fuisse Sodalitium Iesuitarum Collegii Romani, cum onere manutenendi Cappellanum Curatum in Ecclesia Rurali sub titulo S.Leonis Episcopi Asculi, et Herdoneae, cum pensione in annuos ducatos 130, juxta Decretum Sacrae Congregationis de die 12 Julii 1642. Pagi vero Stornarae, et Stornarella cum adjacentibus territoriis empti fuerunt a praefato Sodalitio Jesuitico Collegi Romani per ducatos 42512 medio procuratore D.Fabritio Vivo.

In anno 1819 vi Bullae Pontificis de die 14 Junii ejusdem anni, regio assensu munita sub die 20 Julii dicti anni, Civitas Ceriniolen ad Concathedralem Ecclesiam erecta fuit: dum antea Archipresbyteralis Ecclesia *Nullius* cum jurisdictione fere Episcopali erat. Tunc Illustrissimus ac Reverendissimus Dominus Antonius Maria Nappi Asulanensis, et Herdoneensis Episcopus subscribere coepit "*Episcopus Asculen, et Ceriniolen*" tantum.